

RUT

David tuku mbuḡ mbuḡ nuḡe nyunu Rut

Yosef nu kumna le Israel mbal nane Isip kilke mbolḡge minnaig ma ma nane tuku ndare tugekinaig le Isip mbal tuku gabat suḡgo Faraonḡge Kuate nu Abraham dir pasa sana ta kumumba nane kilmba sanzal piro niḡmba minna. (Mulum Pasa 15.7-16 kaḡgerap).

Taḡamba minna le yar 400 taḡaḡ kinaig le Moses nu prona. Suḡgo nu Farao Isip mbal ndoḡ piti yeki yeki niḡgina le nane Israel mbal pitaikinaig le Mosesḡge nane kilmba Isip kilke kusremba Yu Gurgur pakarka ma baknu mbol kinaig ta nane Kanan kilke mbol kine ndakinaig. Ta ndaḡam? Israel mbal nane Kuate tuku miḡge ḡgurmba maḡau suḡgomba mbarnaig le nu nane kile-ndinka minna le nane suḡgomba kume likinaig.

Taḡamba minnaig ma ma Moses nu kumna le Yosuaḡge Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol kinaig. (Aposele 7.17-44 kaḡgerap).

Nane Kanan kilke mbolḡge minnaig le kulat taḡḡonḡge nane kulatkinaig. Kulat taḡḡo kame ta tuku nyu kat naḡḡine ta Samson Gideon Yefta nane afu turmba.

Elimelek nuḡe gageu ndoḡ kumba Moabḡge minnaig

1 ¹⁻²O buk Israel mbal nane gabat sugo kugatok kulat taḡḡonḡge ndo Israel kulatka minnaig le guba suḡgo prona. Prona le Yuda kumamḡge Betlehemnu taḡḡo ande nuḡe piyo nuḡe ndoḡ kiḡo armba ta kilmba guba gagnu kumba ka Moab kilke mbolḡge minyokinaig. Taḡḡo ta nyunu Elimelek. Piyo nuḡe Neomi. Kiḡo kat nakile ta Malon le Kilion. Naḡḡine tumbraḡ mboḡ Efrat.

³Nane Moab kilke mbolḡge minnaig ma ma Elimelek nu kumna le Neomiḡge ndo kiḡo ar ta ḡak minna.

⁴Taḡamba minnaig ma ma kiḡo ar ta Moabnu pino kilnaik. Pino ar ta nyu nakile Orpa le Rut. Nane taḡḡe minnaig ma ma yar 10 kusreka

⁵Malon le Kilion mata kumnaik. Kumnaik le ina nakile Neomi nuḡe ndo minna.

Rut nu Neomi ndoŋ Betlehem kinaik

⁶Suŋgo nu nuŋe mbal Israel nyamagaŋ ait mayenu ningina pasa ta Neomi nu isna sulumba nu nuŋe rугan ar ta ndoŋ kuaneka Moab kilke kusremba ⁷luka Yuda ma tugu kambim saka kinaig. ⁸Kinaig ka ndinŋe Neomi nu nuŋe rугan ar ta sanikina: Taŋaig le tale luka kumba ka takile tumbraŋŋe ina kat takile ndoŋ minap. Tale ye nane keŋ kumnaig ta sine tur magekinaig. Ta tuku tale Suŋgoŋge sinzantikuwa le ⁹tale maŋ taŋgo kilmba nale ndoŋ mine mayewamŋgaig ŋga sanikina. Taŋakina sulumba Neomi nu rугan kat nuŋe ta mumunikmba kusrekam bafuna le nale ndek malmbi ŋayonaik sulumba ¹⁰rугan nakile sanaik: Kuga. Sile ne ndoŋ naŋe kuasmbi tugum kambimkik ŋginaik kande ¹¹Neomi nu sakina: Kuga. Tale luka kape. Ndaŋam tale ye ndoŋ kambim sakik? Tale idusik ye maŋ kiŋo afu kile-patiki le tale kilam idusik e? ¹²Tale luka kape. Ye buk saibo pilen. Ye maŋ taŋgo tam kumuŋ kuga. Ko ye furir te mbolŋge taŋgo tumba kiŋo kile-patiki ta ¹³tale nale sugokuwaik le kilam tuku tairŋgam kumuŋ e? Kuga. Tale taŋgo kise kilam tuku idusamŋgaik. Suŋgo nu ye kusreyumba piti sina le tale tuku ninan suŋgowet ŋgina. ¹⁴Taŋakina le Rut le Orpa maŋ lato malmbi ŋayonaik sulumba Orpa nu rугan nuŋe mumumba kusremba lukina le Rut nu rугan nuŋe kusre fuguna.

¹⁵Kile Neomi ndek rугan nuŋe Rut sana: Ai si. Ne aba naŋe si kaŋgera. Nu luka nuŋe kuasmbi tugum kumba nuŋe mbara kame sota kinit. Ne nu ndoŋ kaye ŋgina. ¹⁶Taŋakina le Rut ndek nu sana: Ndaŋam ne ye lukam tuku sayate? Ye ne dubinumba kambim tuku peu ndaya. Ne ma inum kaye ta ye mata ne dubinumba kaŋgit. Ne ka aniŋge minamŋgat ta ye mata ne ndoŋ ka taŋge minamkik. Naŋe kuasmbi ta yiŋe kuasmbi taŋaŋ minamŋgat. Naŋe Mbara ta yiŋe Mbara taŋaŋ minamŋgat. ¹⁷Ne kuma le ŋgukuwaig ma ta ye mata kumi le ma ta mbolŋge ŋgukamŋgaig. Andeŋge sile tuku mine te pure nda. Kumenge ndo puramŋgat. Ye siŋka ndo saket. Pasa ŋakmba saket te dubi ndawi ta Suŋgo nu ye mapeye nda ŋgina. ¹⁸Rut nu dirnaŋga rугan nuŋe dubimba kambim sakina le nu maninkina.

¹⁹Taŋamba nale ndin dubimba kinaik ka ka Betlehem pronaik. Pronaik le tumbraŋ ta tuku mbal nane pirerek purka sakinaig: i ... Si Neomiŋge ŋginaig. ²⁰Taŋakinaig le Neomi ndek sakina: Ye Neomi^a ndaŋgap. Kuate Saŋgri ŋayo nuŋge ye piti sina tukunu ye tuku nyu Mara^b ŋgap. ²¹Ye tumbraŋ te kusrewen ta ye gageu ŋak ye kumuŋ minen. Kile Suŋgo nu ye baknu tumba te prowat. Ndaŋam tane ye nyu tumba ŋgamuŋgal gare ŋak pino ŋgade? Suŋgo Saŋgri ŋayo nuŋge ye te-iberŋyumba piti suŋgo sina ŋga saniŋgina.

^a 1.20 Neomi nyu ta tugunu: ŋgamuŋgal gare ŋak ^b 1.20 Mara nyu ta tugunu: ŋgamuŋgal gare kugatok

²²Wam kube te Neomi tuku. Nu Moab kilke kusremba rukan nuje Rut tumba lukinaik. Rut nu Moabnu pino. Wit magekinaig le kilam tuku ait mbolnje nale Betlehem pronaik.

Rut nu Boas tuku piro mbolnje wit fambonu tangermba minna

2 ¹Boas nu maror tango nu nyu sunjo njak minna. Nu Neomi tango nuje Elimelek nale tugu ndui ta.

²Mara ande Rut nu rukan nuje sana: Ye kumba tango ande kusnawi le wokuwa ta ye nu tuku piro tango dubika wit kugerka ndaleka fambonu bude ta tangeramngit ngina le rukan nuje ndek nu sana: Ta maye le kaye ngina.

³Tanjakina le Rut nu kumba ka piro ande mbolnje piro mbal dubika wit fambonu bunaig ta tangermba mangurka minna. Piro ta Boas tuku piro ta nu katese ndana. ⁴Rut nu piroka minna le Boas nu Betlehemnje promba nuje piro mbal kanjerka Sunjo nu tane ndon minwa ngina le nane ndek nu sanaig: Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minwa nginaig.

⁵Kile Boas nu nuje piro gabat ta kusnana: Pino mbanzo si nu kuasmbi ndan tuku ngina le ⁶piro gabat ta lafumba nu sana: Pino si Moabnu. Nale Neomi ndon Moabnje te pronaik. ⁷Nu piro mbal dubika wit fambonu tangeram tuku ye sayat. Nu maratukuk tinga piroka ma ma kile ndo baibai kumnemnje fudimba mabta minit ngina.

⁸Tanjakina le Boas nu Rut sana: Kulim, ne ye tuku pasa isa. Ne piro kise mbol kumba wit fambonu tanger ndawa. Ne piro te mbolnje ndo minmba yije piro pino kame tugum tenge wit fambonu tangermba mina. ⁹Nane tango kame pino kame pirokade magot tenge ndo piroka mina. Yije piro tango kame ne njayo sili ndanuwaig nga saniingit. Ne kule nyam paranuwa ndeta waim kule kunymba palig si kumba nya nga sana.

¹⁰Tanjakina le Rut nu truk kumba Boas sana: Ye rawe pino. Ne ndanam ye mbolnje manau mayenu kumba ye tur mayeyate ngina le ¹¹Boas nu lafumba sana: Ne tango naje kumna le wam njakmba rukan naje mbolnje ke likina ta sayinaig le isen. Ne naje tumbrajan mam turmba kusreka ne pro sine mbal kise ngamuknje minit ta ye kila. ¹²Ne Israel mbal tuku Mbara Sunjo tawok te prona. Nunje lafu mayenu lato-latomba ne mbolnje kuwa nga sana. ¹³Tanjaka sana le Rut ndek sakina: O tango sunjo, ne ye tur mayeyate. Ye ne tuku piro pino minig tenen kuga. Ye nane kumnemnje minet ta ne ye pasa bafumbi sayate le ye tuku ngamungal sangri tingate ngina.

¹⁴Kile mabta isukusam bafumba Boas nu Rut sana: Ne te ilmba bret baten inum tumba grep kule tomba nya ngina. Tanjakina le Rut nu kumba piro mbal tugum tanje minyokina le Boas nu wit afu pasokinaig ta kilmba Rut tuna le nyumba marona le nyamagan baten nu kusrekina. ¹⁵Tanjamba Rut nu man tinga wit fambonu tangeram kina le Boas nu

nuŋe piro mbal saniŋgina: Pino si peu ndawap le wit ndale patikaig ta tugumŋe nu wit fambonu taŋgermba maŋgurkuwa. Tane nu sigair sigair ndawap. ¹⁶Tane wit ndale ŋak ta afu goniŋmba kusrekap le nu kilmba maŋgurkuwa. Tane nu kasur ndawap ŋga saniŋgina.

¹⁷Rut nu piro mbolŋge wit fambonu taŋgermba minna le ki kumba ka butuŋgina. Nu ki kumba butuŋgina le wit fambonu taŋgerna ta kilmba mbanimbi baurŋgina le siŋ sikmba alonu ndekinaig le kilmba maŋgurkina. Alonu maŋgurkina ta pitinu 10 kilo taŋaŋ.

¹⁸Kile Rut nu wit alonu maŋgurkina ta kilmba tumbraŋ kumba rukan nuŋe tumna sulumba nu ki mbol isukusmba marona le ŋgirmannu kilmba kina ta mata rukan nuŋe tuna. ¹⁹Tuna le Neomi nu ndek rukan nuŋe kusnana: Ne wit te aniŋge kilat? Taŋgo ima tuku piro mbolŋge ne pirokat? Taŋgo ne turnat ta Sunŋoŋge nyaro tuwa ŋgina le Rut nu sakina: Boas ŋgade taŋgo ta tuku piro mbolŋge ye pirokit ŋgina.

²⁰Taŋakina le Neomi ndek sakina: Taŋgo nane abo minig, nane kumig mbal ta Sunŋo nu nane tuku kume purte. Nunge taŋgo ta nyaro tuwa. Taŋakina sulumba nu maŋ lato sakina: Taŋgo ta nu sine tuku tira ande. Nu sile kulatkam tuku ŋgina ²¹le Rut ndek nu sana: Nu ye pasa ande turmba sayat. Ye nuŋe piro mbal dubika piroka mini le ka piro ta kugawam tuku sakat ŋgina. ²²Taŋakina le Neomi nu sakina: O rukan, ta son sakat. Ne kumba taŋgo ande tuku piro mbolŋge piroka ta piro mbal taŋge ne ŋayo silinubekaig. Ne Boas tuku piro pino kame ndo dubika piroka mina ŋga sana. ²³Taŋaka sana le Rut nu mara mindek Boas tuku piro pino kame dubika piroka minna le ka ka wit kilam tuku piro ta kugana. Kugana le Rut nu rukan nuŋe ndoŋ minnaik.

Boas nu Rut mbolŋge raŋgun mayenu kina

3 ¹Taŋamba minnaik ma ma ait ande Neomi nu rukan nuŋe sana: Rukan, ye taŋgo ande ne tam tuku te-siliki le nu ne tuwa le ne mine mayewamŋgat. ²Boas ŋgade taŋgo ne nu tuku piro pino kame dubika pirokina ta nu sine tuku tugu ndui ta. Ta tuku ne isa. Kite furir nu kumba ka wit baurŋgade ma mbolŋge wit roka bareŋguwa le bubreŋge firfirnu pufuŋguwa le alonu ndekuwaig le kilamŋgat. ³Ne kumba kule pismba gureŋ mundur mayenu ta pismba tawi mayenu silika wit baurŋganu ma ta tugum ndek kumba nu tuku am mbolŋge pro ndawa. Ne nu tairŋga mina le nu isukusmba kule nye denpurmba ⁴nu kumba kinyam bafuwa ndeta nu kinyit ma ta kaŋgera sulumba nu kinymba ŋgilaŋguwa le nu ne kulatkuwa ŋga ne kumba nu tuku kupe kuitkambiŋge tawi kaikanu ta talka kaika sulumba nu tuku kupe tugum taŋge kinya le nu ne ndaŋka sanuwa ndeta ne ka ŋga sana. ⁵Taŋaka sana le Rut nu sakina: Ta maye. Ye ne tuku pasa dubimba taŋamba kamŋgit ŋgina.

⁶Kile Rut nu tiŋga ndek kumba ka wit baurŋgade ma ta mbol promba rukan nuŋe pasa sana ta kumumba kina. ⁷Boas nu isukusmba kule

nyumba gare-gareka ginyumna le nu kumba ka wit maŋgurkinaig ta tugumŋge kinyna. Nu kinymba gilaiŋgina le Rut nu siŋsiŋndo kumba tawi kaikina ta talka nu tuku kupe kuitkambi tugum taŋge kinyna. ⁸Kinyna le furir ŋgamu Boas nu kinymba mbilkina sulumba pino nu tuku kupe kuitkambiŋge kinyna ta kamusna. Kamusna kande pino le nu piririmba ⁹i ... Ne imaŋge ŋgina le Rut ndek nu sana: Ye ne tuku piro pino Rutŋge. Ne Elimelek tuku tugu ndui ta tukunu ne ye pinonu tumba kulatka ŋgina.

¹⁰Taŋakina le Boas ndek sakina: O kulim, Suŋgoŋge ne nyaro tinwa. Ne kile wam kat te ambonŋa rukan naŋe mbolŋge wam mayenu kina ta lite. Taŋgo mo gudomma minig te. Nane afu agaŋ ndende suŋgomba ŋak afu agaŋ ndende kugatok ta ne nane tuku inum tam idus ndate. ¹¹Ne kuru kuru ndaka. Ne pino mayenu ta sine tumbraŋ taŋgo pino ŋakmba sine kila. Wam ŋakmba ye kam tuku sayat ta ye kamŋgit. ¹²Ne sakate ta son. Ye rukan naŋe Elimelek ndoŋ tugu ndindo. Ye ne kulatkam tuku ta tira ande mata sine ndoŋ tugu ndindo minit ta nu ye tuku suŋgo. Ye nu liwam kumuŋ kuga. ¹³Ne teŋge mina. Ye indole maratukuk kumba nu tuku wamdus katesewamŋgit. Nu ne kulatkam sukuwa ndeta maye. Nu mbulwa ndeta yiŋe ne kulatkamŋgit. Ye Suŋgo tuku nyu mbolŋge pasa te saŋgri pilewet. Ne maŋ kinya ŋgina sulumba ¹⁴nu sana: Ne ye tugum prowat te taŋgo kame nane kaŋger ndanuwaig ŋgina. Taŋakina le Rut nu maŋ Boas tuku kupe kuitkambiŋge kinyna.

Mafe maye ndana le Rut nu tiŋga kambim bafuna le ¹⁵Boas nu sana: Ne naŋe tawi inum tumba kilke mbol teŋge fara ŋgina. Rut nu taŋamba nuŋe tawi ande tumba farna le Boas nu wit maŋgur 6 kilmba tawi ta mbolŋge kutuna. Taŋamba Boas nu Rut turmba wit tawi ŋak ta te-duŋga tuna le tumba luka nuŋe tumbraŋ kina.

¹⁶Rut nu kumba rukan nuŋe tugum prona le rukan nuŋeŋge nu kusnana: Rukan, ne wam kat ta kubewa le ye isi ŋgina le Rut nu Boasŋge wam ŋakmba kina ta kubeu tuna. ¹⁷Kubeu tuna sulumba rukan nuŋe sana: Boas nu teŋenmba ye sayat. Ne ake luka rukan naŋe sota kaye ta mayenu ndo kuga ŋga wit te ŋakmba tolmba ye sat ŋgina le ¹⁸rukan nuŋe nu sana: Rukan, ne nu ndo tairŋga mina. Kite Boas nu ake minam kumuŋ kuga. Nu pasa ta te-tiwa le ame wam prowa le sile kaŋgeramkik ŋgina.

Boas nu ndek Rut pinonu tina

4 ¹Boas nu mbumba kumba maŋgurkam tuku ma mbolŋge minyokina. Ma ta tumbraŋ ta tuku fonde malaŋga tugumŋge. Nu minyok minna le Elimelek tuku tugu mbolŋge Boas nuŋe tira nuŋe ilmba minna le kaŋgermba wikina: Mata, ne ilmba teŋge minyoka le ye pasa ande fudiŋndo ŋak ŋgina. Taŋakina le nu ilmba nu tugum taŋge minyokina.

²Minyokina le Boas nu tumbraŋ ta tuku gabat kame 10 saniŋgina le nane mata promba taŋge minyokinaig. ³Nane minyokinaig le nu nuŋe

tira nuŋe ta sana: Neomi Moabŋge luka prona ta nu sikile tira Elimelek tuku kilke sile tuku inumŋge piyawa ŋga sakate ta ⁴ye ne sanam tuku wikit. Ne ye tuku sunŋo. Ne kilke ta piyawam idusmba kande singine gabat kame taŋgo minig te am mbolŋge piyawa. Ne mbulmba ndeta ye tugusemba saya le isi. Taŋgo ande mine ndakate. Silenŋe ndo ŋgina. Taŋakina le taŋgo ta nu sana: Maye. Yenŋe piyawamŋgit ŋgina.

⁵Taŋakina le Boas ndek nu sana: Ne Neomi tuku kilke ta piyamba ndeta Moabnu pino kuembol Rut turmba ne tamŋgat. Taŋawa le nu kiŋo inum te-pilwa ta taŋgo kumna ta tuku kuasmbi nane tuku kilke nanŋine minamŋgat ŋgina. ⁶Taŋaka sana le taŋgo ta ndek sakina: Wam minde bada taŋaŋ ta ye kilke ta piyawam mbulit. Ŋgumnenŋa kiŋo taŋge ye tuku kilke ta tuwa le ye tuku ndametin ake ŋgisikikat tukunu ye mbulit. Nenŋe kilke ta piyawa ŋgina sulumba ⁷nu nuŋe kupe ŋgaro paska Boas tuna. Ta ndaŋam? O buk Israel mbal nane agaŋ ande taŋgo inum tambim bafumba taŋamba kumba minanu. Taŋgo andeŋge nuŋe kupe ŋgaro paska taŋgo inum tambinu. Israel mbal nane taŋamba pasa te-tiwanu. ⁸Ta tuku taŋgo ta nu Boas sana: Nenŋe kilke ta piyawa ŋgina sulumba nuŋe kupe ŋgaro paska Boas tuna.

⁹Tuna le Boas nu gabat kame taŋgo pino nane teŋenmba saninŋina: Elimelek Kilion Malon nane keŋ ta tuku agaŋ ndende Neomiŋge kulatkate ta kile yenŋe ŋakmba piyamba kilit ta tane ŋakmba kaŋgerde. ¹⁰Moabnu pino Malon tuku kuembol Rut nu mata yiŋe pinonu kile tet. Taŋawi le taŋgo kumna ta tuku kilke ta nuŋe kuasmbi tuku kilke minmba minamŋgat. Nu tuku nyu mata nuŋe kuasmbi ŋgamukŋge ŋgisike nda. Minmba minamŋgat. Ye maŋau ket te tane kile kaŋgerde ŋga saninŋina.

¹¹Taŋaka saninŋina le nane gabat kame taŋgo kame ndoŋ nane ndek sakinaig: Sine kile kaŋgermba kila pileg. Pino nenŋe tamŋgat ta ne tuku wande mbol kuwa le Sunŋonge sinzaŋwa le Israel mbal tuku mbuŋ Rahel nale Lea taŋaŋ minwa. Ne Efrat tumbraŋ mboŋ ŋgamukŋge Betlehem tumbraŋne ne nyu sunŋo ŋak mayok kuwa. ¹²Pino ta Sunŋonge turwa le kiŋo gudommba kile-patike tinwa le ne tuku kuasmbi ta Yuda le Tamar tuku kiŋo Peres nu tuku kuasmbi taŋaŋ mayok kuwa ŋginaig.

¹³Kile Boas nu nuŋe pasa kumumba Rut pinonu tina sulumba nu tumba nuŋe wande mbol kina. Kina sulumba Boas nu Rut ndoŋ kinyna le Sunŋonge Rut sinzaŋna le nu funŋul ŋakna. Taŋamba minna ma ma nu kiŋo te-pilna. ¹⁴Kiŋo ta te-pilna le tumbraŋ ta tuku pino kame nane Neomi sanaig: Sine Sunŋo tuku nyu te-dunŋube. Nunŋe kiŋo te ne kulatkam tuku tanet. Nu Israel mbal tuku kuasmbi ŋgamukŋge nu nyu sunŋo ŋak minwa. ¹⁵Rugan naje tuku maŋau mayenu taŋge ne tuku kiŋo kame sunŋomba taŋaŋ minanu suk. Ne kiŋo te kaŋgermba ne maŋ saŋgri tinŋamŋgat. Ne saibo pale le kiŋo teŋge ne turnumba kulat mayenamŋgat ŋga sanaig.

¹⁶Tañamba sanaig le Neomi ndek kiño ta tumba bagailmba nuñe kulat kuapina. ¹⁷Kulat kuapina le tumbrañ ta tuku pino kame nane ndek sakinaig: Neomi nu kiño inum tat ñginaig sulumba kiño ta nyunu Obed ñginaig.

Obed nu sunğokina sulumba Yesi te-pilna. Yesi tuku kiño nuñe David.

David tuku mbuñ kame

¹⁸Peres tuku ndare pulu tuturm̄ba ka David mbolñge tiñgina ta teñenmba.

Peres kiño nuñe Hesron. ¹⁹Hesron kiño nuñe Ram. Ram kiño nuñe Aminadab. ²⁰Aminadab kiño nuñe Nason. Nason kiño nuñe Salmon. ²¹Salmon kiño nuñe Boas. Boas kiño nuñe Obed. ²²Obed kiño nuñe Yesi. Yesi kiño nuñe David.